

S. J. Robitsek
's-Gravenhage

D E
ZAAKELIJKE INHOUD

VAN HET

ONTWERP VAN CONSTITUTIE,

Bij wijze van

SAMENSpraak

TUSSEN

TWEE BURGERS,

ONDER DE NAAMEN VAN

PIETER EN KLAAS,

VOORGESTELD.

TE AMSTELDAM, BY
HENDRIK GARTMAN.

MDCCXCVIL

SAMENSpraak

TUSSCHEN TWEE BURGERS,

PIETER EN KLAAS

OVER DEN ZAAKELIJKEN INHOUD

VAN HET

ONTWERP VAN CONSTITUTIE.

PIETER.

Goeden avond, Burger, indien ik U geen belet doe, wilde ik gaarne een uurtje met U koomen praaten.

KLAAS.

Gij zijt mij welkom, Buurman, kom in, en rook een pijp bij mij; maar wat jaagt U, zou ik wel haast vragen, hier!

PIETER.

Dat zal ik U zeggen: ik heb daar een avond of twee zitten leezen in dat ontwerp van Constitutie, dat wij op den 8ten Augustus zullen moeten goed- of afkeuren; en ik moet U openhartig zeggen, mijn begrip en mijn geheugen zijn niet groot genoeg, om 'er het rechte van te vatten; eer ik nog bij lang na niet half weg was, was ik 't eerste weer vergeeten, en ik dagt bij mij zelf, als ik aan 't eind

ben, zal ik mischien even wijs zijn, als toen ik begon; en toen kwam ik op den inval om eens bij U te gaan, om dat ik weet dat gij veel leest, en een kostelijke memorie hebt, om U te verzoeken in weinige woorden 'er mij zo het voornaamste eens van te vertellen, of liever om mij uw gedachten maar te zeggen, of het Plan goed is, of niet.

K L A A S.

Of het Plan goed is, of niet? meent gij, dat ik zulks zoo maar meesterachtig beslissen wil? — Dat moet ieder naar zijn beste weten zelf beoordeelen. En om U in weinige woorden 'er den voornaamsten inhoud van te vertellen, dat is ook gemakkelijker gezegd, dan gedaan: maar dewijl ik hetzelfde, zoo ver mijne kunde reikt, met oplettenheid geleezen, en hier en daar een vouwtje bij gelegd, of 'er iets uit opgeteekend heb, wil ik wel mijn best doen, om U het begrip, dat ik 'er zelf van heb, zoo kort en zoo duidelijk als ik kan, mede te deelen.

P I E T E R.

Dat is juist 't geen ik verzoek, en daarmede zult gij mij grooten dienst doen.

K L A A S.

Wel aan dan; op het achterste blaadje staan *de voornaamste stukken*, en de bladzijden, waar die te vinden zijn, willen wij die eens zamen doorloopen.

P I E T E R.

Zeer gaarne; maar wat noemt gij *de voornaamste stukken*?

KLAAS.

K L A A S.

Die, die met groote letters gedrukt zijn, en wel bijzonder, VAN HET STEMRECHT EN DE GROND- EN KIEZERS-VERGADERINGEN, — VAN DE WETGEEVENDE MAGT, — VAN DE UITVOERENDE MAGT, — VAN DE FINANTIËELE ZAAKEN, — VAN DE DEPARTEMENTEN, — VAN DE RECHTERLIJKE MAGT, — VAN DEN GODSDIENST, — VAN DE GEWAPENDE BURGERMAGT, — en, naa nog eenige andere stukken van LEENEN enz. daar ik niet veel verstand van heb, — OVER 'T-MAAKEN VAN VERANDERINGEN IN DE CONSTITUTIE.

P I E T E R.

Als gij mij van ieder van die zaaken maar iets zegt, denk ik dat onze pijp wel uit zal zijn, eer wij gedaan hebben.

K L A A S.

Wel nu, dan zullen wij eene tweede stoppen, als gij den tijd hebt, laten wij maar beginnen.

P I E T E R.

Als gij maar wilt, vooreerst dan, wie zijn *Stemgerechtigden*?

K L A A S.

Die in de Republiek geboren, 22 Jaar oud of getrouwd zijn; of 20 Jaar oud, indien zij één Jaar, de Wapenen gedraagen hebben; Vreemdelingen moeten hier 6 Jaar, of zo zij met eene Bataafsche Vrouw getrouwd zijn, 3 Jaar gewoond hebben; en zijn uitgeslooten, die uitlandig zijn, onder curateeel staan, insolvent zijn, eerloos, in dienst eener Vreemde Mogenheid, Leden van Buitenlandsche Adellijke of Geestelijke Corporatiën, en die in Armenhuizen onderhouden worden, of gedurende het laatste

Jaar uit Armenkassen eenige bedeeling genooten, of die eenige Stem gekogt of verkogt hebben.

P I E T E R.

Die meeste bepalingen, dunkt mij, zijn billijk; maar waarom moeten de geenen die van de Armen trekken uitgefloten worden? dit dunkt mij is hard en niet billijk; kan ik het helpen, zal hij mischien vraagen, dat ik zulk eene goede kostwinning niet heb als gij, en somtijds eenige onderstand noodig heb!

K L A A S.

Burger, gij hebt mij enkel gevraagd om U den inhoud der Constitutie meede te deelen; nu wilt gij, dat ik U ook mijne gedagten zeg, of een Artikel billijk en goed is of niet; dit wilde ik liever niet doen, ik wilde noch afkeuren noch aanprijzen, maar U zelf laten oordeelen; zoo gij echter mijne gedagten vraagt, zal ik U, openhartig en bescheiden, mijn gevoelen zeggen, latende het uwe en dat van ijder volkomen vrij: wat dit stuk dan betreft, gij kent, zo goed als ik, veelen der Geälimenteerden, bijzonder in de groote Steden, gij weet dat veelen, (de goeden, die buiten hunnen schuld ongelukkig zijn, niet te naa gesproken,) het Armenbrood eeten, of, om dat zij in hun beroep geene genoegzaame vlijt en naarstigheid, of in hunne huishouding geene behoorlijke spaarzaamheid betracht, of zich aan den drank of andere buitensporigheden hebben overgegeeven: moeten nu deeze met den vlijtigen en oppassenden Burger *gelyke rechten* genieten? — zou het ook niet, indien men het Stemrecht als een *voorrecht* beschouwd, eene aanspooring kunnen zijn, om zich door vlijt en zuinigheid tot den rang van Stemgerechtigd Burger te verheffen, waartoe alleen behoort *een Jaar* zijn eigen gewonnen Brood gegeten te hebben? dit geef ik U in bedenking.

Voorts

Voorts is bepaald, dat die binnen 3 Maanden zich niet in het Stemregister laat inschrijven, geen Ampt of Bediening kan bekoomen, of zoo hij 'er een heeft, hetzelfde verliest.

Bij de inschrijving, belooft men trouw aan 't Bataafsche Volk, en dat men tot eenige Post of Bediening niet benoemen zal, iemand die men in' gemoede houdt voor een voorstander van eenig Stadhouderslijk Bestuur: dit laatste echter vervalt 2 jaar naa de algemeene Vrede. Bladz. 9—12.

P I E T E R.

Is 'er wegens de *Grondvergaderingen* iets aanmerkelijk?

K L A A S.

Dezelve zijn genoegzaam op dezelve wijze ingericht, als bij de verkiezing tot Leden voor de Nationale Vergadering heeft plaats gehad, en welke ons allen bekend is; behalven dat indien iemand, zonder voldoende reden, driemaal achtereen wegblijft, hij voor 3 jaar zijn Stemrecht, en zoo hij een Ampt heeft, zijn Ampt verliest. Bl. 12—18.

P I E T E R.

Zijn 'er wegens de *Kiezers* ook eenige bepalingen?

K L A A S.

Zij moeten Stemgerechtigden en 30 jaar oud zijn, en eigenaars van eenig vast Goed, ten minsten f 20: — 's jaars zuiver opbrengende; of Huurders van een vast Goed, dat is Huls of Land, in de kleinste Plaatsen f 30: — in de grootste f 200: — aan Huur doende; moeten de Nederduitsche Taal kunnen leezen en schrijven, en in de Vergadering tegenwoordig zijn. Bl. 19—23.

P I E T E R.

Tegen die *Gegoodheid* der Kiezers heb ik van veelen bedenkingen hooren maaken, als strijdende tegen de Gelijkheid.

K L A A S.

Ik heb die ook gehoord; echter vind ik dat juist zoo kwaad niet: Gij zult mij toestemmen, dat van de Kiezers zeer veel, ja omtrent alles afhangt; want al was de Constitutie nog zoo *goed*, en de Kiezers deden *segte* keuzen, dan kreegen wij ook *segte* Represen-tanten; en 't groote Huishouden zou *segte* bestuurd worden: nu dunkt mij zijn de voornaamste of eenigste vereischen van Kiezers, dat zij *braaf* zijn, en dat zij veel *menschen kennen*; en dit geloof ik heeft men door die gemaakte bepaaling te verwachten; want de Kiezers zullen moeten zijn uit den ordentelijken *middelstand*; en dat in deezen stand over 't algemeen wel de meeste *braafheid* gevonden word, zal wel niemand tegenspreken; en dat deeze ook de meeste gelegenheid heeft om *menschen te kennen* is, dunkt mij, ook waarschijnlijk, want de *Arme* heeft te weinig omgang met Lieden boven hem, om hen wel te beoordeelen; de *Ryke* insgelijks kent te weinig de bekwaamheden van menschen in laagere Standen, en dus is de Middelstand de geschiktste, tot het doen van goede Keuzen.

P I E T E R.

Die opheldering, mijn vriend, geeft mij een ander inzien, als ik te vooren had: maar hoe is nude inrichting van 't Wergeevend Lichaam?

K L A A S.

't Zelve zal bestaan uit twee Vergaderingen, genaamd *de Groote Kamer*, en de *Kamer der Oudsten*. Tot Leden
van

van de Groote Kamer zullen , voor ieder 30,000 Zielen één Lid, en dus ruim 60 Leden worden benoemd. De- zelve moeten Stemgerechtigden , 30 Jaar oud, en bin- nen de Republiek gebooren zijn, en aldaar de laatste 10 Jaar gewoond hebben; of zo zij elders geboren zijn, de laat- ste 15 Jaar, en in beide gevallen, de laatste 5 Jaar binnen het Departement, uit 't welk zij verkooren worden, — Tot de Kamer der Oudsten, die uit ruim 30 Leden, namelijk voor ieder 60,000 Zielen één Lid, bestaat, zijn verkiesbaar Stemgerechtigden die 40 Jaar oud, en hier geboren zijnde, de laatste 15 Jaaren; of elders geboren zijnde, de laatste 25 Jaar, in de Republiek, en 5 Jaar in 't Departement waar- uit zij verkooren worden, gewoond hebben, en die reets in eenig Collegie van Bestuur zitting hebben gehad: dit laatste heeft echter eerst plaats, 6 Jaar naa dat de Constitu- tie in werking is gebracht. Leden vaneenig Gerechtshoff, Kerkelijke Leeraars, Hoogleeraars, of Militairen zijn niet verkiesbaar. Bl. 24—28.

P I E T E R.

Hoe geschied de *Verkiezing* der Leden tot deeze Kamers

K L A A S.

De Leden tot de Groote Kamer worden verkooren door Kiezers uit *twee* Distrieten; in ieder Distriët word eene Nominatie gemaakt van 2 Burgers; uit de Kiezers van ieder Distriët worden 'er 9 uitgeloos; deeze 18 komen te zaamen, en doen de Verkiezing uit de 2 Nominaties. Bl. 29—33. Op dezelfde wijze, doch door Kiezers uit *vier* Di- strieten, geschied de Verkiezing der Leden tot de Kamer der Oudsten. Bl. 33—35. Niemand mag, in de eerste 3 Jaaren, voor dien Post bedanken, zonder wettige reden, op verbeurte, voor altoos, van zijn Stemrecht, en van de

bevoegdheid om eenig ampt te kunnen bekleeden. Bladz. 35—39. Jaarlijks gaat één derde van beide de Kamers af. Bladz. 40.

P I E T E R.

En wat is het werk van die twee Kamers ?

K L A A S.

Deeze twee Kamers, maaken te zamen het *Wetgeevend Lichaam* uit, 't welk het geheele Volk vertegenwoordigd; doch zullen zich nimmer de *Uitvoerende* of *Rechterlijke magt* mogen aanmatigen; zij houden, ieder afzonderlijk, hunne openlijke Vergaderingen, in dezelfde plaats, welke niet mag veranderd worden, als in geval van nood, door de Kamer der Oudsten te bepaalen. Bladz. 40—49. De Groote Kamer heeft alleen het recht tot het doen van *Voorstellen*; — indien een *Voorstel* in Overweeging genomen wordt, moet het driemaal geleezen worden, op onderscheidene dagen; — het besluit van deeze Kamer word gezonden aan de Kamer der Oudsten, aldaar op dezelfde wijze overwogen, en goedgekeurd zijnde, heeft het kracht van *Wet*; doch afgekeurd wordende, wordt het aan de groote Kamer terug gezonden, met de redenen der afkeuring, en alsdan kan hetzelfde *Voorstel* niet weder gedaan worden, als 6 maanden daarna. Bl. 49—57. De Leden van het *Wetgeevend Lichaam* en hunne Ministers moeten, wegens misdrijf in de waarneeming van hunnen Post, of wegens andere misdaden, terecht gesteld worden voor het Hoog Nationaal Gerechtshof, Bl. 59—61.

P I E T E R.

Maar waartoe al die dubbele omslag, was het niet eenvoudiger en spoediger, dat 'er maar ééne Kamer was, die Wetten maakte, dan waren dezelve in eenen klaar?

KLAAS.

Zekerlijk was het *spoediger*, maar of het daarom *beter* zou zijn, is eene andere vraag: 't is immers van meer belang *goede* Wetten te hebben, al zijn dezelve niet met den meesten spoed ontworpen en vastgesteld; — 't schijnt ook dat alle Volken, die gezegt kunnen worden eene Constitutie te hebben, hebben begreepen dat het gevaarlijk was, de magt om Wetten te maaken, in handen van *één* lichaam te laten, in 't welk dikwijls één of weinigen den baas speelen. Frankrijk heeft 'er, in zijne oude Constitutie, in 't Jaar 1793, de proef van genomen; maar door de droevige ondervinding geleerd, zijn zij volkomen overtuigd geworden, dat het beter is, dat wetten, die het geluk van een Volk moeten uitmaaken, wat *langzaam*, en dan *beter overdagt*, in de wereld koomen; als dat door overhaasting van daag wetten gemaakt worden, die morgen weér moeten worden ingetrokken, of die niet kunnen onderhouden, en dus ook niet gemaintineerd worden, waardoor en de *Wetten*, en de *Wetgevers* in *minachting* geraaken; en zij hebben, gelijk ik zeide, door de ondervinding geleerd, bij hunne laatste Constitutie ook wederom *twee* Kamers ingevoerd.

Nu verlang ik naa eenig bericht van de *Uitvoerende Magt*.

Deeze word toevertrouwd aan eenen *Staatsraad*, bestaande uit vijf Leden: dezelve moeten zijn Stemgerechtigden, 35 Jaar oud, binnen de Republiek geboren, en de laatste 20 Jaar hier gewoond hebben; de Kamer der Oudsten maakt eene Nominatie van een dubbeld-tal, uit het welk de Kiezers uit de Grondvergaderingen der ge-

heele Republiek de keuze doen: jaarlijks gaat 'er één Lid af; 't zelve is niet weder verkiesbaar, dan 6 Jaar daarna; ieder Lid is, op zijn beurt een maand President, deeze bewaart het groot Zegel, onderteevend met den Secretaris alle Resolutien, Misfives, &c. De Staatsraad houdt zijne Zittingen in dezelfde Residentieplaats als het Wetgeevend Lichaam; de Leden kunnen hunne Advisen, met redenen bekleed, doen aanteekenen; de Staatsraad doet de Wetten publiceeren, zorgt dat dezelve worden naagekomen, en kan omtrent de Uitvoering de nodige Ordonnantiën maaken; hij draagt zorg voor de binnen en buitenlandsche veiligheid; heeft beschikking over de Krijgsmagt; benoemd de Bevelhebbers; doch mag zelve geen bevel voeren, noch het bevel over de Land- en Zee-magt aan een en denzelfden persoon opdragen; heeft opzigt over de Fortificatiën en Magazijnen, zorgt voor de Krijgstugt, en bied de Geconstituëerde Magten den sterken arm, doch mag, zonder uitdrukkelijke Wet, de Gewapende Burgermagt niet buiten hunne woonplaats voeren, of, zonder Decreet van een competent Gerechtshof, gewapende magt tegen Geconstituëerde Magten gebruiken.

P I E T E R.

Ik verwonder mij over uw geheugen, dat gij dat alles in uw hoofd kunt houden.

K L A A S.

Dat hebt gij mis, Burger, ik heb, om dat die Post mij zo gewichtig voorkwam, en dit hoofdstuk zoo lang was, er een uittrekzel van gemaakt, en dat ligt hier bij mij op tafel; luister verder: De Staatsraad benoemd alle Ministers, onder approbatie van den Raad der Oudsten; de President geeft gehoor aan Vreemde Ministers, en onderhoud

houd de Correspondentie met vreemde Mogenheden. Eindelijk, de Staatsraad zal Vrede mogen sluiten en Tractaaten maaken, doch dezelve moeten door het Wetgeevend Lichaam bekräftigd worden, en mag zonder toestemming van hetzelfde geen Oorlog aangaan: Hij mag ook geene politique Ampten begeeven, aan Burgers die aan een der Leden tot in den 3den graad van Familie bestaan. Hij zènd tweemaal in 't Jaar aan 't Wetgevend Lichaam eene opgave van den binnen en buitenlandschen staat der Republiek, en elk der Leden is, afzonderlijk, en in Perfoon, verantwoordelijk, welke verantwoordelijkheid duurt tot 3 Jaar, na dat zij afgegaan zijn. Bl. 61—82.

P I E T E R.

De werkzaamheden die aan dien Post gehegt zijn, zijn dunkt mij meer, als 5 menschen in staat zijn uit te voeren, en de magt aan hun verleend, maakt hen tot kleine Koningjes.

K L A A S.

Wat het werk betreft, begrijpt gij ligtelijk dat zij niet alles zelve in perzoon kunnen uitvoeren, maar dat zij om zo te spreken aan 't Hoofd van 't Bestuur gesteld zijn, ten einde 'er *eenheid, samenhang, en speed* in de Onderscheidene vakken van bestuur plaats hebben zou; in die vakken worden zij geassisteerd door 3 Secretarissen, één voor de Buitenlandsche Zaaken, één voor de Landmagt, en één voor de Zeemagt, aan welke het Wetgevend Lichaam de noodige Commiesen zal kunnen toevoegen: en wat uwe bedenking betreft, wegens de aan hun verleende magt, alles wat ik u opgenoemd heb, en nog meer zaaken van minder belang, moeten, aan één of meer Menschen, of aan één of meer Collegien, opgedragen worden; het Wetgevend Lichaam kan zelve de Uitvoe-

rende Magt niet waarneemen, dit strijd tegen de eenvoudige beginselen, of zo zij dit al konde doen, zou zij daartoe ook een Commissie uit haar midden moeten benoemen, dus ook al weer die magt in weinige handen stellen. Welk plan wilt gij 'er dan op maaken? die magt van Uitvoering moet 'er weezen, dit zult gij toestemmen: zult gij die nu opdraagen, aan één Mensch, aan één Collegie of aan verscheidene Collegiën of Committés, zo als thans plaats heeft? 't eerste zult gij gewis niet verkiezen; 't laatste strijd, dunkt mij, volstrekt tegen *één- en ondeelbaarheid*, welke altans in 't bestuur van de algemeene belangen der Maatschappij moet plaats hebben; en, behalven de meerdere omslag en kosten, voelt gij wel, dat 'er alsdan in 't geheel geen *éénheid* in 't bestuur plaats heeft; want ieder Committé zorgt maar, en behoeft maar te zorgen, voor *zijn zak*, en niemand zorgt voor 't geheel. Hoe men dus, zo als gij lachende gedaan hebt, in ernst en *ter goeder trouw* die 5 Leden, vijf Koningen of vijf Stadhouders kan noemen, begrijp ik niet; — de Stadhouders waren *erfelijk*, hadden *geene* Instructie, waren *niet* verantwoordelijk; — deeze *Staatsraad* word uit eene Nominatie *door de Kiezers verkooren*, de Leden kunnen *niet langer* aanblijven als 5 Jaar, mogen alsdan in 6 Jaar *niet op nieuw* verkooren worden, vinden hunne *magt* en hunne *pligt* in de Constitutie *omschreven* en *bepaald*, en zijn, zelfs nog 3 Jaar *naa* dat zij afgegaan zijn, *Verandwoordelijk*, en daar *ieder Lid* het recht heeft zijne Advijzen, met redenen bekleed, te doen aantekenen, zouden ten allen tijde hunne eigene Notulen tegen hen kunnen getuigen: maak nu zelf de vergelijking tusschen deezen Staatsraad en een Stadhouder.

P I E T E R.

Hoe danig zijn de schikkingen omtrent het *Finantiële*?

KLAAS.

Alle de Inkomsten en Bezittingen der Republiek, en van de bijzondere Provintien, worden verklaard voor Nationaale Inkomsten en Bezittingen; en alle Schulden en Verbintenissen, zoo van de Generaliteit als van de Provintien, als Nationaale Schulden en Verbintenissen, voor welke ten spoedigsten Nationaale Schuldbrieven zullen worden afgegeeven, zonder eenige verandering echter van de Hoofdsom, Intresfen of Termijnen van aflossing van gemelde schulden: — de nodige sommen tot de Intresfen zullen jaarlijks afgezonderd, en tot niets anders gebruikt worden: — de Belastingen zullen geëvenredigd worden naar elks vermogen, en daarby in acht moeten genomen worden, dat die op de Onroerende goederen blijven gelijk die in A°. 1792 geweest zijn; dat, ingeval van noodzaakelijkheid, extraöдинаire heffingen zullen geheven worden, over alle de Bezittingen van de Ingezetenen der geheele Republiek, naar derzelver oprechte waarde; — dat middelen van de eerste noodzaakelijkheid (als aardappelen, erwten, boonen, rogge, boekweit, gerst, zout, zeep, brandhout, turf en een geringe huishuur) voor zo ver die niet belast zijn, nimmer belast, maar zoo spoedig en zo veel mogelyk, ontlast zullen worden; en dat geen algemeen Hoofdgeld zal worden ingevoerd; eindelijk dat in 't eerste Jaar van 't Wetgeevend Lichaam, op deze gronden, een Plan van algemeene Belastingen zal worden gemaakt, en ondertuschen de tegenwoordige Lasten geheeven worden, ten voordeele van de algemeene Kas. Bl. 82 — 88.

P I E T E R.

Maar zullen door die algemeene schikkingen niet eenige Provintien onbillijk bezwaard, en andere verligt worden.

A 8.

K L A A S.

„Dat geloof ik niet; — dit is zeker, tegenwoordig moeten de gezamenlijke Ingezetenen der Republiek, boven 't geen ieder Provintie tot zijne eigene huishouding noodig heeft, nog opbrengen, zoo veel als tot de algemeene behoeften noodig is; dit geschied door de Ingezetenen van ieder Provintie, elk voor zeker aandeel, quota genaamd; nu is één van beiden waar, of die aandeelen zijn geëvenreedigd naar 't vermogen der Ingezetenen van ieder Provintie, of zij zijn het niet; zijn zij evenredig aan 't vermogen der Ingezetenen, dan zullen de algemeene Belastingen, waarin ieder naar zijn vermogen draagt, geene verandering, en dus *geen* bezwaar maken; zijn zij het niet, dan zal 'er wel eenige verandering maar geen *onbillijk* bezwaar plaats hebben; want als iemand die één Gulden wint, of inkomen heeft, een dubbeltje opbrengt, dan kan het immers niet onbillijk genaamd worden, dat hij die *f* 50: of *f* 100: wint of inkomen heeft, 50 of 100 dubbeltjes opbrengen moet, dit is integendeel ten hoogste billijk, en de waare gelijkheid: — 't zal 'er dus maar alleen op aankomen, om zulke schikkingen te maaken, dat iedereen waarlijk betaald naar evenredigheid van zijn vermoogen, dan heeft niemand reden van klaagen.

P I E T E R.

„Maar de eene Provintie heeft toch meer schulden als de andere, wanneer nu alle schulden Nationaal gemaakt worden, strekt dat immers tot nadeel van die Provintie, die weinig schulden heeft, en dus zal zulk een Provintie daar ook weinig zin in hebben.

K L A A S.

„Dat schijnt oppervlakkig zoo, maar is indedaad zoo niet;

niet; bij voorbeeld, Holland heeft veele schulden, en echter altoos nog circa *twee derde*, in al de uitgaven van de geheele Republiek gedragen; — hadt Holland minder schulden gehad, dan hadt het nog meer kunnen draagen, en de andere Provinciën zo veel minder; — maar om dat Holland nu zo veel van zijne inkomsten noodig hadt, tot betaaling van de intresfen van zijn schuld, moest het aandeel in de algemeene uitgaven minder zijn, als het hadt kunnen weezen, indien zijn schulden zoo groot niet geweest waren, en dat mindere, hebben de andere Provinciën meerder moeten betaalen, als zij anders hadden behoeven te doen; — en zy zouden thands indedaad meerder moeten opbrengen, indien 'er tegenwoordig eene nieuwe quota gemaakt wierd, om dat de schulden van Holland, in 3 Jaaren wederom zoo confiderabel vermeerderd zijn; — en dus draagen, als men *t wel beschouwd, alle de Provinciën te zaamen, nu reeds, alle de schulden en alle de uitgaven van de geheele Republiek: dit dunkt mij is klaar en eenvoudig.

P I E T E R.

En hoe zal dan het bestuur over de Finantiën ingericht zijn?

K L A A S.

In October van ieder Jaar zal de Staatsraad aan de Groote Kamer eene Generaale Petitië overgeeven, van alles wat voor 't volgend Jaar noodig is, alle Posten be hoorlijk gespecificeerd; deeze zal dezelve door de Finantie-Kamer doen onderzoeken, en daarna zal het Wetgeevend Lichaam daarop besluiten: het Wetgeevend Lichaam zal jaarlijks eene zekere Som bepaalen tot geheime uitgaven van den Staatsraad, Bl. 88. — 91.

De *Finantie-Kamer* heeft het bestuur over de Geldmiddelen; zal bestaan uit 7 Leden, één Thesaurier, en één

Secretaris; deezen moeten stemgerechtigden, 30 Jaar oud, en binnen de Republiek gebooren zijn; in de eerste 3 Jaaren zullen daarvan twee, en in 't 4de Jaar een Lid afgaan, doch weder op nieuw kunnen verkooren worden; bij vacature maakt de Kamer eene Nominatie van drie Burgers, waaruit de Kamer der Oudsten de keuze doet. De Finantie-Kamer heeft de beheering over alle de Bezittingen en inkomsten der Republiek, het opzicht over de Munten, over de inkomsten der Posterijen, over de Aanneemingen en Leverantiën, over de aanstelling der Ontvangers, doch mogen tot Ontvangers of andere Beampten niemand aanstellen, die hen tot in den 3den graad in Familie bestaat. Alle Ordonnantiën moeten door twee Leden en den Thesaurier getekend worden. Zij moet alle 6 Maanden een Staat van 's Lands Finantiën aan 't Wetgeevend Lichaam overgeeven, met zodanige aanmerkingen als tot verbetering en bezuiniging kunnen strekken. Bl. 91 — 100.

Daarënboven zal 'er eene Nationaale *Rekenkamer* zijn, bestaande uit 9 Leden en 1 Secretaris; jaarlijks zullen drie Leden afgaan, doch op nieuw kunnen verkooren worden; de verkiezing geschied door de Kamer der Oudsten, uit eene Nominatie van drie Burgers, door de Rekenkamer gemaakt. Deze Kamer moet alle de Rekeningen van Ontvangers &c. nazien, en sluiten; en alle Ordonnantiën van de Finantie-Kamer, die in behoorlijke Orde zijn, Registreren. Bl. 100 — 103.

P I E T E R.

Hoe is de verdeeling van de *Departementen*?

K L A A S.

De Republiek zal verdeeld worden in 15 Departementen, waarvan 5 zullen bestaan uit het tegenwoordig Holland, en

en welkers Bestuuren vergaderen: zullen te Alkmaar; Amsterdam; Haarlem, Delft en Dordrecht; twee uit Staats-Brabant, vergaderende in den Bosch en te Breda; één uit Utrecht met een klein gedeelte van Gelderland en Holland, vergaderende te Utrecht; één uit het Kwartier van Nymegen met een gedeelte van Holland, vergaderende te Nymegen; één uit de Kwartieren Zutphen en Veluwe, vergaderende te Zutphen; één uit Zeeland met een gedeelte van Holland, vergaderende te Middelburg; één uit Overysfel, vergaderende te Zwol; één uit 't Landschap Drenthe met Westerwolde, vergaderende te Assen; één uit Groningen met de oude Pekel-Aa, vergaderende te Groningen; één uit Friesland met de Eilanden Ameland en Schiermonnikoog, vergaderende te Leeuwarden. Deeze verdeeling zal in train worden gebragt, zo dra de invoering van het nieuw Finantieel Systema zulks zal toelaten. Bl. 106—110.

P I E T E R.

Dus zullen 'er 15 *Departementaale Bestuuren* moeten zijn; en hoe zijn die ingericht, en wat is hun werk?

K L A A S.

In ieder Departement zal een Bestuur zijn; het Wetgeevend Lichaam bepaald het getal der Leden, doch niet minder als 5 en niet meerder als 11; de Leden moeten zijn Stemgerechtigden, 25 Jaar oud, en binnen de Republiek gebooren, of zo elders gebooren, 15 Jaar binnen dezelve, en in beide gevallen de laatste 6 Jaar binnen het Departement gewoond hebben; — zij zullen door Kiezers worden verkooren, wier Werkzaamheden door 't Wetgeevend Lichaam zullen bepaald worden; — in de eerste drie jaaren mag de Verkoorene niet bedanken, als om wettige

reden; — jaarlijks gaat een derde der Leden af, doch kunnen voor éénmaal op nieuw verkoren worden; — Het Departementaal Bestuur zorgt dat de Wetten ter uitvoer worden gebragt, en de Administratie der Nationale Goederen naar behooren waargenomen; — beschikt, tot handhaaving der openbaare rust, over de naastbijgelegene Garnizoenen, met kennisgeving aan den Staatsraad; — Stelt buiten werking 't geen door de Gemeenten-Bestuurren, strijdig met de Wetten mogt worden ondernomen, en neemt kennis van de klagten, tegen eenig ondergeschikt Collegie ingebragt, en voorziet daarin; — mag geene verandering of vertraaging in eenige Wet maaken, maar haare bezwaaren deswegens bij het Wetgeevend Lichaam, of bij den Staatsraad inbrengen. Bl. 110—118.

P I E T E R.

Welk gezag heeft dat Bestuur verder binnen het Departement?

K L A A S.

Het maakt Reglementen en Ordonnantien tot de beschikking van Politie, Economie en Finantie der Departementale huishouding noodig, mits dezelve niet strijdig zijn met de algemeene Wetten; — heft de noodige middelen en imposten tot de huishoudelijke behoeften, maar mag de doorvoer van Goederen uit andere Departementen geheel niet, en de Producten van dezelve niet zwaarder als zijne eigene belasten; — het maakt jaarlijks den staat der Cas door den druk bekend; — mag geen nieuwe buitengewoone belasting heffen, als met toestemming van 't Volk, of geld opneemen, zonder toestemming van 't Wetgeevend Lichaam, en aanwijzing van een Fonds tot aflossing; — heeft het oppertoezicht over alle Dijk- en Water-
Col-

Collegien, &c. is wegens zijne Administratie verandwoordelijk aan de Uitvoerende Magt, en zal, ingeval van pligtverzuim te recht staan voor 't Hoog Nationaal Gerechtshof. — Dit alles is ook toepasselijk op de Gewestelijke Bestuuren, welke blijven bestaan, tot dat de nieuwe verdeeling der Departementen in werking word gebragt, echter zullen in dezelve nieuwe Leden worden verkoren op den bovengemelden voet. Bl. 118 — 134.

P I E T E R.

Nu wilde ik nog wel iets weeten van de *Gemeenten Bestuuren*?

K L A A S.

Deeze zullen *Raaden der Gemeente* genoemd worden; — de Reglementen voor dezelve zullen door 't Departementaal Bestuur goedgekeurd moeten worden; — zij moeten Stemgerechtigden zijn, 25 jaar oud, de laatste 3 jaar in 't Departement, en ten minsten één jaar in de Gemeente gewoond hebben en gegoed zijn, gelijk hier boven van de Kiezers bepaald is. — Zonder voldoende reden mogen, gedurende de eerste 3 jaaren, de verkoozene niet bedanken; — jaarlijks gaat een derde der Leden af; — zij maaken de noodige keuren en beschikkingen binnen hunne Jurisdic tie, en maaken de jaarlijksehe Rekeningen publiek; — maaken en onderhouden de noodige Gebouwen en Inrichtingen ter bevordering van Economie en Koophandel; — moogen zonder toestemming der Burgeren geene nieuwe Belastingen opleggen, noch de doervoer van goederen uit andere Gemeenten bezwaaren of den in- of uitvoer verbieden; — de Leden zullen nimmer in persoon door de Departementaale Bestuuren tot verandwoording worden opgeroepen, maar in geval van pligtverzuim, terecht

recht staan voor 't Departementaal Gerechtshof. Bladz.
124 - 129.

P I E T E R.

Ik ben al aan mijn tweede pijp, Burger, en als die uit
is, moet ik heen; mijn Vrouw zou niet weeten waar ik bleef.

K L A A S.

Wij zijn reets ver over de helft; doch verkiest gij mor-
gen avond weêr te koomen, zulks is mij ook wel.

P I E T E R.

Neen mijn Vriend! ik wilde liever het nu in eens, ach-
ter malkander doorloopen, en dan, 't geen ik nog niet ter
deeg begreepen heb, t'huis nog eens nader nazien.

K L A A S.

Dat hoor ik met plaïsier, dewijl ik daaruit zie, dat gij
niet maar *jaa* of *neen* wilt zeggen, zoo als U voorgepraat
wordt, maar zoo veel gij kunt, zelf wilt onderzoeken en na-
denken; 't was te wenschen dat ieder een zulks deed.

P I E T E R.

Nu dan, om voort te gaan; wij zijn gevorderd tot aan de
Rechterlijke Magt.

K L A A S.

Daarömtrent zijn vooreerst eenige *algemeene bepaalingen*
gemaakt, die ieder een, denk ik, zal goedkeuren; te wée-
ten, dat het Rechteramt overal zal afgescheiden worden
van alle politieke invloed; dat niemand, tegen zijn wil, kan
afgetrokken worden van den Rechter, welken de Wet hem
toekent; dat iemand, op politiek bevel gevangen genomen,
binnen 24 uren, aan zijn Competenten Rechter moet over-
ge-

geleverd worden; dat nimmer eenige Verbeurd-Verklaaring van Goederen zal plaats hebben; dat alle Vonnisfen in 't Openbaar moeten uitgesproken worden; dat 'er een algemeen Wetboek zal worden gemaakt, en dat de Pijnbank ten eenenmaal afgeschaff zal worden. 129—132.

P I E T E R.

Deeze Artikelen denk ik, zullen wel algemeen goedgekeurd worden.

K L A A S.

En wel te meer, om dat hierin het voornaamste bolwerk voor de Vrijheid van ieder Burger moet gesteld worden, dat de Rechterlijke Magt *volkoomen onafhankelijk is van de gunst of ongunst*, zo wel van den *Wetgeever*, die somtijds Staatskundige inzichten heeft, als van 't *Volk*, wiens natuurlijke neiging tot billijkheid en recht, ook wel eens door drift of partijzucht van 't spoor is geleid; maar dat zij onbelemmerd kan vonnis vellen, naar de *onpartijdige uitspraak der Wet*. — Had dit alles plaats gehad in voorgige tijden, nimmer ware een OLDENBARNEVELD veroordeeld, nimmer.... maar wij praaten te veel tusfchen beiden.

P I E T E R.

Ik wenschte integendeel dat wij den tijd hadden, om over ieder stuk zoo te praaten. — Hoe is nu verder de inrichting der Rechterlijke Magt.

K L A A S.

'Er zal vooreerst een *Hoog-Nationaal-Gerechtshof* zijn, bestaande uit 9 Raaden, welke Stemberechtigden, 30 Jaar oud, en Inborelingen moeten zijn, de laatste 10 Jaar hier gewoond hebben, en in de Rechtsgeleerdheid gepromoveerd zijn.

Dit

Dit Gerechtshof zal oordeelen over Hoog-Verraad; Klagen van Buitenlandsche Mogenheden tegen Ingezetenen ingebracht; Zaaken waarin het Gemeenebest partij is; Misdrijven begaan door Leden van 't Wetgeevend Lichaam; den Staatsraad en andere hooge Collegiën; Geschillen tusschen Departementen; Kwestien over prijzen op Zee; Zee-rooverij &c. Verder over alle overtredingen van de Constitutie; Vervalsching van Goederen van Oorlog; van Munten; Standroof; feitelijke Resistentie aan de orders van den Staatsraad, van de Nationaale Ontvangers &c. — Voorts zal 'er bij dit Hof zijn een Procureur Nationaal, een Griffier en verdere noodige Beambten, en het zal niet vergaderen in het zelfde Departement, daar het Wetgeevend Lichaam deszelfs gewoone Residentie houdt. B. 132 — 138.

P I E T E R.

Zullen 'er ook *Departementaale Gerechtshoven* zijn?

K L A A S.

In die Gewesten, alwaar thans Gerechtshoven zijn, zullen dezelve bij provisie blijven bestaan, en ook in de overige Gewesten opgericht worden, en zal vervolgens, naa het arresteeren van een algemeen Wetboek, en eene gelijke wijze van procederen door de geheele Republiek bepaald worden, hoe veele en hoedanige Departementaale Gerechtshoven aangesteld zullen worden: ondertusschen zullen de Leden en Ministers van de Gerechtshoven, die thans bestaan, vervangen worden, door de zodanige die door Kiezers zullen worden verkooren, uit een dubbeltal door het gewestelijk Bestuur te maaken; en zullen moeten zijn Inboorlingen, die de laatste 6 Jaar, of zoo zij elders geboren zijn, 10 Jaar, gewoond hebben onder het Rechtsgebied van het Hof, bij 't welk zij worden aangesteld, en voorts Stemgerechtigden,

28 Jaar

28 Jaar oud, en tot de Rechtsgeleerdheid bekwaam verklaard.

Eindelijk zullen 'er zoo veele Rechtbanken in de Steeden en ten platten Lande zijn, als tot een goede Administratie der Justitie, en gerief der Ingezetenen nodig zal worden bevonden. De Leden zullen door Kiezers, voor den tijd van 3 Jaar verkooren worden, doch weder op nieuw verkiesbaar zijn; zij zullen Stemgerechtigden en 25 Jaar oud moeten zijn, indien zij Inborelingen zijn, 6 Jaar, en zo zij elders geboren zijn, 10 Jaar binnen het Departement gewoond hebben.

De schikkingen omtrent de Rechtspleeging over het Volk van Oorlog, zijn grootendeels overgelaaten aan het Wetgevend Lichaam, zijnde echter bepaald, dat hetzelfde, met betrekking tot alle *civiele* zaaken, alleen onderworpen blijft aan den Burgerlijken Rechter. Bl. 138—146.

P I E T E R.

Wat bepaald de Constitutie ten aanzien van den *Godsdienst*?

K L A A S.

Dat geene Burgerlijke voor- of nadeelen aan de belijdenis van eenigen Godsdienst gehegt zijn. — Dat alle Inrichtingen en Genoodschappen ter bevordering van Godsdienst, Deugd en goede zeden, onder gelijke bescherming der Wet staan. — Dat alle Bezittingen en Inkomsten der onderscheidene Kerkgemeentens, die aan dezelve door Dispositien, Donatiën, Collecten, Aankoop of Opbouw, sedert den Jaare 1581, zijn eigen geworden, voor altoos als derzelver wet-tigen Eigendom worden erkend. — Dat alle Kerkgebouwen en Pastorijhuijzen, die voor den Jaare 1581 aanwezig geweest zijn, met de Goederen en Fondsen, bestemd tot derzelver Onderhoud, worden erkend voor Eigendommen van de gezamenlijke Inwoonders der Stad, Dorp of Plaats, zon-

zen ter onderscheid van eenig Kerkgenootschap. — Dat de overige Geestelijke Goederen, zedert 1581 onder publieke Administratie gebragt, Nationaal verklaard en onder eene algemeene Nationaale Administratie zullen koomen. — Dat de Leeraaren, Emeriti en Weduwen der gewezene bevoorrechte Kerk, geduurende hun leven, hunne Tractementen, bij wijze van Pensioen, zullen behouden. Dat alle Kerkgenootschappen hunne Godsdiensoefeningen met open deuren verrichten zullen, en met geene Kerkelijke Gewaaden buiten hun Kerkgebouw verschijnen. Bl. 147—149.

P I E T E R.

Zullen de schikkingen omtrent dit alles niet nog al moeilijk zijn in de uitvoering?

K L A A S.

Gewis zal in dit stuk, zoo zeer als in iets anders, in-
schikkelijkheid, gematigdheid, en Christelijke liefde moeten plaats hebben, en men zal *van weerszyde* niet zoo zeer moeten zien op 't geen men *in voorige tijden* genoten of gemist heeft, als wel op 't geen, in den *tegenwoordigen* tijd en *omstandigheden*, *redelijk*, *billijk*, en *uitvoerlijk* is, steeds in 't oog houdende dien gulden regel, welke in alle gevallen de beste maatstaf van onze pligten is „ omtrent anderen te handelen, zoo als wij in hunne plaats zijnde, zouden wenschen behandeld te worden. ”

Verder is bepaald dat 'er een Collegie van *Opperbestuur van het openlijk onderwijs* zijn zal; 't welk opzicht zal hebben over de nodige *Grondscholen*, tot onderwijs van Leezen, Schrijven, Reekenen, &c; over de *Taalscholen*; de drie *Nationaale Academiën*, te Harderwijk, te Groningen en te Breda; en de *Nationale Universiteit* te Leiden. Bl. 150—152.

Eindelijk zal het Wetgeevend Lichaam zo spoedig mogelijk

lijk in werking doen brengen, een welgeregeld *Armenbe-*
stuur, over de geheele Republiek. Bl. 152.

P I E T E R.

Wat is ten opzicht van de *Gewapende Burgermagt* vast-
gesteld?

K L A A S.

Het voeren der wapenen is het voorrecht van een vrij-
Burger; — de gewapende Burgermagt maakt geen afzon-
derlijk Lichaam uit in den Staat; — Zij is geschikt tot het
doen eerbiedigen der Wetten, het beveiligen van Perfoonen
en Eigendommen, het tegengaan van oproer en geweld, en
het beschermen van de Vrijheid en Onafhankelijkheid van
het Vaderland; — Zij is ondergeschikt aan 't Wetgeevend
Lichaam en gehoorzaamheid schuldig aan de Geconstitueer-
de Magten; en aan hunnen Bevelhebber, voor zo ver den
dienst betreft. Geene Burgers koomen gewapenderhand
zamen, dan op zodanige wijze, en in zodanige gevallen,
als bij de Wet bepaald zijn, en doen nimmer eenig verzoek
met de wapens in de hand. — Tegen buitenlandsche Vijan-
den worden geene gewapende Burgers aangevoerd, dan in
geval van den hoogsten nood, welks tijdstip door het Wet-
geevend Lichaam bepaald word, door een Decreet, *dat*
het Vaderland in gevaar is; — Worden echter niet genood-
zaakt, tegen hunnen wil, buiten de grensen tetrokken; —
de Staatsraad maakt nimmer gebruik van de gewapende
Burgermagt, tenzij door eene uitdrukkelijke Wet hiertoe
gequalificeerd. Bl. 153—156.

P I E T E R.

Gij hebt gezegt niet te zullen spreken over *Leenen*, en
dergelijke artikelen; maar ik wenschte echter wel iets te
weeten, wat 'er omtrend de *Gilden* bepaald is, dewijl niet
al-

alleen ik voor mij zelf, maar de meeste van mijne Familie daar belang bij hebben.

K L A A S.

Daartoe dien ik u wel de Artikelen voor te leezen, zoo als dezelve luiden:

„Er zullen in de Republiek niet blijven bestaan eenige Gilden, Corporatiën, of Broederschappen van Neeringen, Ambachten of Fabrieken.”

„Het Wetgeevend Lichaam zorgt, dat Oëtroijen, Privilegiën en daar uit profluëerende Gildenwetten, uiterlijk binnen achten Maanden naa 't aanneemen der Constitutie, overeenkomstig de regelen van rechtvaardigheid, zoo veel noodig, zullen vervangen worden, door algemeene Wetten van Politie, op zodanige Neeringen, Hanteeringen, Ambachten, Trafiken en Fabrieken, welke tot derzelver bloei en instandhouding eërig toezicht vereischen”.

„De Geconstituëerde Magten maaken zodanige inrichtingen, als tot bereiking van dit oogmerk en tot uitbreiding van den bloei der Handwerken en Fabrieken, mitsgaders ter bevordering van de goede orde, het gemak en gerief der Ingezetenen, kan strekken”.

P I E T E R.

Dit een en ander begriip ik niet ter deeg, 't schijnt eerst of alles zoo maar afgeschast, en naderhand of 'er weer nieuwe algemeene Wetten op dit Stuk zullen gemaakt worden.

K L A A S.

't Schijnt mij toe, dat de uitvoering van dit Stuk aan 't Wetgeevend Lichaam is overgelaten, om 't zelve met behoedzaamheid en naar billijkheid te behandelen, en daarbij

bij wel degelijk de bloeij en instandhouding der Neeringen en Ambachten, en dus van de Kostwinnings der Burgeren, in 't oog te houden, en ten dien einde niet alles geheel aftebreeken en te vernietigen, maar integendeel die Overtroijen en Privilegiën, die *onbillijke* of *onnodige* uitsluitingen behelzen, *te doen vervangen*, (zo als 'er duidelijk staat,) door *rechtvaardige* en *noodige* algemeene Wetten, omtrent alle die Kostwinnings, die daaromtrent eenig toezicht verëischen; en daarénboven hebben de Geconstituëerde Magten, namelijk de Bestuuren der Departementen en Gemeentens nog de magt, om tot bevordering van den bloeij der Handwerken en Fabrieken de noodige inrichtingen te maaken. Ik voor-mij heb dus geen vrees, dat het goede, dat 'er in de tegenwoordige Gildenwetten ~~is~~ *is*, geheel zal verlooren gaan, maar 't komt mij voor, dat 'er omtrent dit Stuk andere en verbeterde *schikkingen zullen gemaakt worden*, meer overéenkomsig de tegenwoordige tijden en de thans aangenomene grondbeginfelen.

P I E T E R.

Nu wenschte ik eindelijk nog wel te weten, op welk eene wijze, de gebreeken, die de ondervinding in deeze Constitutie mogt aanwijken, zullen kunnen weggenomen, en de noodige verbeteringen zullen kunnen gemaakt worden?

K L A A S.

Niet eerder dan naa verloop van vijf Jaaren, zal een Voorstel tot verandering in de Constitutie kunnen gedaan worden. — Het point waarin verandering begeert wordt, moet bepaald worden opgegeeven, met de redenen waarom, en een bijgevoegde opgave der verlangde verbetering. — Het Voorstel daartoe kan gedaan worden door
het

het wetgeevend Lichaam, of door het Volk: in 't eerste geval, doet de Kamer der Oudsten het Voorstel aan de Groote Kamer, deeze hetzelfde goedgekeurd hebbende, draagt de Staatsraad zorg, dat de Grondvergaderingen worden opgeroepen, binnen den tijd van 2 Maanden, om over de al of niet noodzaakelijkheid der verandering te stemmen: — indien 25000 Stemgerechtigden Ingezetenen der Republiek, aan de Kamer der Oudsten bij adres hun verlangen tot eenige verandering te kennen geeven, zend dezelve Kamer het Voorstel aan den Staatsraad, om de Grondvergaderingen te doen oproepen. Indien de meerderheid van 't geheele Volk het Voorstel verwierpt, mag hetzelfde in drie Jaar niet weder gedaan worden; — Indien het noodzakelijk wordt gekeurd, worden de Grondvergaderingen binnen 2 Maanden weder opgeroepen, tot het maaken van Kiezers, om voor ieder 60,000 Zielen één Burger te Kiezen, tot Reviseurs, welke dezelfde vereischten bezitten moeten, als hiervoor wegens de Leden van de Kamer der Oudsten gezegt is. Deeze koomen te Utrecht te zaamen, raadpleegen alleen over de voorgeslagene verandering, of zulke punten die daaruit voortvloeijen; zij zenden hun besluit aan den Staatsraad, die binnen zes Weken de Grondvergaderingen doet oproepen, om de verandering goed- of af-tekeuren, goedgekeurd zijnde, wordt het eene Constitutioneele Wet. Bl. 169 — 179.

P I E T E R.

Maar, mijn Vriend, hoe is dat overéentebrengeu met de *Oppermagt van 't Volk*, dat het Volk de gebreken, die 'er in de Constitutie mogten gevonden worden, niet kan veranderen, wanneer het zulks goedvind, en zelf in de eerste vijf Jaaren daartoe geen Voorstel mag doen?

K L A A S.

Dit schijnt zekerlijk eene *bepaaling* van 's Volks Oppermagt: maar even zeer als alle *Wetten*, min of meer, *bepaalingen* zijn van onze *natuurlijke Vrijheid*, en wij echter die bepalingen zeer *heilzaam* houden, voor de bewaaring van de Orde in de Maatschappij, en voor 't *geluk* van allen, zoo komt mij deſe bepaling ook voor, *heilzaam* te zijn, om voor te koomen, die geduurige veranderingen, welke de *vastheid* en *klem*, welke in een *nieuw gevestigd Bestuur* zoo *noodzaakelijk*, en echter *natuurlijk* nog zoo *gering* is, geheel zouden wegneemen. — Daarënboven de ondervinding zal moeten doen zien, of de *Constitutie geschikt is* voor 't Volk, voor 't welk zij gemaakt is; dit nu kan niet in één of twee Jaar beslist worden; 'er kunnen *gebreeken* plaats hebben, zonder dat het blijkt, of zulks *spruit*, uit de *onervarenheid* der geene die in 't Bestuur zijn, (voor veele van welken die taak geheel nieuw is,) of uit gebrek aan medewerking en goedwilligheid aan de zijde van 't *Volk*; of waarlijk aan eenig *gebrek in de Constitutie* zelve. — Eindelijk, *verscheidene inrichtingen* zullen eerst in werking gebragt kunnen worden, in 't tweede of derde Jaar, of nog laater; hoe zal men nu het *geheel* kunnen beöordeelen, eer dat alle de *daelen* eenigen tijd zamen gewerkt hebben, en men dan bij den uitkomst ziet, of hetzelve aan de verwachting beantwoordt, of niet? — Ik ben dus van gedachten, dat de tijd van vijf Jaar eer te kort, dan te lang gesteld is; en ik wensch hartelijk, indien de *Constitutie* wordt aangenomen, dat dezelve in zulk eene maate aan 't groote Oogmerk, het *Geluk des Volks*, moge beantwoorden, dat in een veel langer tijdperk als dit, 'er geene 25000 Burgers

mogen gevonden worden, die reden hebben, om, door verandering, naar verbetering te wenschen.

PIETER.

Op dien wensch kan ik met al mijn hart amen zeggen; want ik geloof, dat het veel wenschelijker is, (als men het betaalen kan) alle Paaschen een nieuwe Rok, als alle Jaaren eene nieuwe Constitutie te hebben. Ik bedank u ondertusfchen voor uwe vriendelijke onderrechting, en wensch u fmaakelijk eeten, en een goeden nacht.

De Prijs is twee Stuivers.
